

AFSCRIFTEN
 VAN DE
FRIESCHE CHARTERS,
 DOOR DEN HEER
W. EEKHOFF,
 IN HET
 ARCHIEF DER STAD UTRECHT,
 GEKOPIJEERD.

A.

*OVEREENKOMST tusschen Schout,
 Schepenen, Raden en Gemeente
 van Stavoren met de Gemeene
 Burgers van Utrecht, omtrent
 het aanspreken en panden voor
 schuld.*

1246.

Scultetus, Scabini, Consules ac tota civitas Stau-
 rensis universis presentium litterarum inspectoribus,
 salutem in Domino! Presenti scripto protestamur
 et recognoscimus, quod talem compromissionem ini-
 vimus cum bonis hominibus universis civibus Tra-
 jectensibus. Videlicet si quis ex nostris conciyibus

eorum concivibus aliqua bona vendiderit, neminem alium monere debet pro ipso debito suo vel vexare cum pignorum captione vel aliis modis, nisi illum solummodo cui ipsa bona sua vendiderit, quem ibidem inpetere debet per justiciam ad hoc debitam, que ibidem facienda est ei. Eadem per omnia similimodo predicti cives Trajectenses nostris civibus versa vice facient. Datum et actum Staurie anno domini m c c x l v i quinta feria post mathie apostoli.

B.

ZOENBRIEF tusschen den Grietman en Gezwoorenen van Wildinge (Wonseradeel) met de Burgerij van Utrecht.

1270.

Nos Grietmanus, jurati ac universitas ad cetum in Wyldinghen pertinentes. Notum facimus universis presentes litteras inspecturis, quod omnis discordia sive guerra undecumque inter cives Trajectenses ex una parte, ac nos et homines nostros in districtu nostri cetus commorantes ex altera, hactenus mota, pure et integre de communi voluntate et consensu omnium nostrum sopita est amicabili compositione mediante penitus et sedata, pro viginti duabus marcis angliensibus denariorum legalium, decem solidis pro marca qualibet computatis, quas nobis dicti cives Trajectenses pro dampnis et injuriis, nostris hominibus ab eisdem illatis, integre persolverunt. Ad

conservandam vero amicitiam, et ut pax et tranquillitas inter nos hinc inde perpetuo stabilis et firma permaneat, est adjectum, quod propter discordiam seu guerram, que nunc est in presenti, vel que postmodum aliquo casu potest contingere vel oriri inter aliquos homines dyocesis Trajectensis, civibus Trajectensibus dumtaxat exceptis, et nos ac homines ad cetum nostrum pertinentes, prefatis civibus de Trajecto nec successoribus eorundem nos et nostri successores nullum dampnum vel impedimentum aliquatenus inferemus in corporibus sive bonis. Statuto etiam inter nos, quod si forte, quod absit, aliquis civis Trajectensis ob aliquam discordiam aut guerram, que contingere potest inter aliquos homines dyocesis Trajectensis sive aliarum terrarum, excepta solum civitate Trajectensi, ex una parte, et nos et homines nostros ex altera, a nobis caperetur, aut bona alicujus civis Trajectensis arrestarentur, quam cito civitas Trajectensis suis litteris protestata fuerit coram nobis, quod hujusmodi captus eorum sit concivis, aut bona sic arrestata sui sunt concivis, tam cito sine expensis et dampnis ipsum captum et bona deliberabimus et abire libere dimittemus. Hanc itaque compositionem et ordinationem promittimus, pro nobis et nostris successoribus, absque omni dolo et fraude, bona fide, fideliter et inviolabiliter observare. In cujus facti memoriam perpetuam presens scriptum sigillo nostri cetus ac sigillis religiosi viri abbatis Floridi campi et domini Ernesti, decani in Bodelswerde, civibus Trajectensibus dedimus roboratum. Actum et datum anno domini millesimo ducentesimo septuagesimo in vigilia ascensionis domini nostri.

C.

*BRIEF van den Roomsch Koning
ALBERTUS aan de Friezen, om den
Neurenberger Vrede te onderhouden.*

1301.

Albertus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Honestis ac religiosis personis, Abbatibus, Prioribus, Decanis, totique Clero devotis suis dilectis, nec non prudentibus viris Gritmannis, Consulibus, Judicibus ac universitatibus singularum terrarum Ostyrisie et aliarum terrarum circumpositarum, quocumque censeantur nomine, fidelibus suis dilectis, gratiam suam et omne bonum. Cum nos ad regalis apicis regimen disponente domino evocati invenerimus terras imperio subjectas concordia, pace, tranquillitate et justicia miserabiliter desolatas, reformationi et emendationi status earundem terrarum juxta debitum crediti nobis officii sollicito intendentes, curia generali per nos indicta et apud Nurenbergh celebrata sollempniter dono Dei, fecimus ibidem pacem generalem per principes, archiepiscopos, episcopos, duces, marchiones, langravios, comites, barones et nobiles ac cives civitatum imperii, pro tranquillitate et pacifico statu imperii ordinari, et ad ejusdem pacis observantiam et ad dimittendum ac extirpandum indebita thelonea, rapinas, spolia, violentias, rebelliones et quaslibet injurias juramentis publice ab eisdem ibidem prestitis se astringi. Nuncque ejusdem pacis ordinationem innovari mandavimus et ab omnibus imperii

fidelibus firmiter observari ac reprimi conatus presumptuosos huic paci facto vel omissione volentium contraire. Cum igitur speciales pacis referamini amatores, et sitis immediate colligati imperio, a quo libertates, exemptiones et prerogativas dicimini obtinere, providentiam vestram attente requirimus et monemus auctoritate regia studiose nichilominus injungendo quatinus pace inter vos in terminis et districtibus vestris ordinata, et gwerris ibidem si que fuerint sedatis et sopitis, vos ob reverentiam nostram et imperii, ac relevationem, commodum et utilitatem totius populi, taliter disponatis quod nostre majestati et spectabilibus viris fidelibus nostris karissimis de cleve, de juliaco, de monte, de marca comitibus, de valkenburgh et de kuke dominis ac prudentibus viris civibus Colonie prosecutoribus dicte pacis circa partes inferiores per nos deputatis, et eisdem in prosecutione ejusdem pacis, que super omnia nobis est cordi, adherere volentibus, toto posse vestro viriliter assistatis quocienscumque et quandocumque a nobis vel ab eisdem aut eorum aliquo super hoc fueritis requisiti. In quo ad conservandas, innovandas et augmentandas libertates vestras tamquam bene meriti efficietis nos juxta vestrum desiderium procul dubio gratiosos. Alioquin si in premissis utilitatem rei publice respicientibus requisitioni nostre et dictorum pacis prosecutorum parere neglexeritis vel recusaveritis, quod de vestra circumspezione et fidei puritate confisi non credimus nec speramus, scietis vos contra imperium et libertates vestras excessisse, sicut ceteri, qui a dicte pacis observantia se irreverenter et dampnabiliter eximunt et excludunt. Hec autem, sub majestatis

nostre sigillo hñs litteris appenso, vestre prudentie in specialis fiducie indicium duximus intimandum. Datum Spire vi Idus Maji anno domini millesimo trecentesimo 1°, regni vero nostri anno tercio.

D.

VERKLARING van Schepenen en Raad der stad Stavoren, dat zij den vrede, met Bisschop FREDERIK VAN BLANKENHEIM gesloten, ook met de stad Utrecht willen houden.

1415.

Wij Schepenen ende Raet der stad van Stavoren laten u vrundeliken ende lieffliken weten, den Eersamen, Wijsen ende bescheyden Borghermeysteren, Schepenen ende Raet der stad van Utriecht dat wij alsulke verbonde, voirwarden ende vreden, als wij in corten tijden lest verleden overdragen ende ghemaect hebben myd den Eerwardighen heren heern Frederike van Blanckenheym, bysscop tot Vtrecht, sinen steden, lande, luden ende ondersaten. so hebben wij noch eendrachteliken bi rade ende consente des ghemeynen landes van Vryslant myd vrijen willen ende myd gueden beraden sinne ouerdragen, dat wij noch den vorscr. vrede vullencomelike holden willen ende doen holden, ghelike de brieuen, van beyden sijden dair van ghegheuen, claerliken aff inholden ende begrijpen. affgheleghet ghanselic alle arghelijst, begrijpe, behendic-

heit ende ghemeynlike alle saken ende onsaken, dair de voirghenoemde vrede mede ghehindert off ghebroken mochte werden. So hebben wij dessen brieff open doen besegelen myd vnsrer stad seghel hyr an ghehanghen. In ghetughenisse der dinghe vorscr. ghegeuen In den jare vns heren ducent vierhondert ende vijffteen op sunte Johannes dach ante portam latinam.

E.

VERKLARING van de Prelaten, Grietmannen en Mederegters van Oostergoo en Westergoo (van inhoud als D).

1415.

Prelaten, Grietmannen ende Mederechters van Ostergoo ende van Westergoo laten V vrundeliken ende lieffliken weten den Eersamen, wijsen ende bescheyden Borghermeysteren Schepenen, ende Raed der stad van Vtrecht, dat wij alsulke verbonde, voirwarden ende vreden als wij in corten tijden lest verleden ouerdraghen ende ghemaect hebben myd den Eerwardighen heren heren Frederyc van Blakenheym, Bysscop tot Vtrecht, sinen steden, lande, luden ende ondersaten. so hebben wij noch eendrachteliken myd den meynen lande van Vriesland myd vrijen willen ende myd gueden berade ouerdraghen, dat wij noch den voirsr. vrede vullencomeliken holden willen ende doen holden, ghelijc

de breuen, van beyden sijden dairvan ghegheuen, claelicke aff inholden ende begrijpen. aff gheleghet ghanselic al arghelijst, begrijpe, behendicheyt ende ghemeynlike alle saken ende onsaken, dair de voirghenoemde vrede mede ghehyndert off ghebroken mochte werden. so hebben wij dessen brief open doen beseghelen myd vnsen landes seghelen hijr an ghehanghen. In ghetughenisse der dinghe voirscr. ghegeuen vpten meynen dach to Lewarden op Sunte Johannes dach ante portam latinam Int jaer vns heren ducent vyerhondert ende vijffteen.

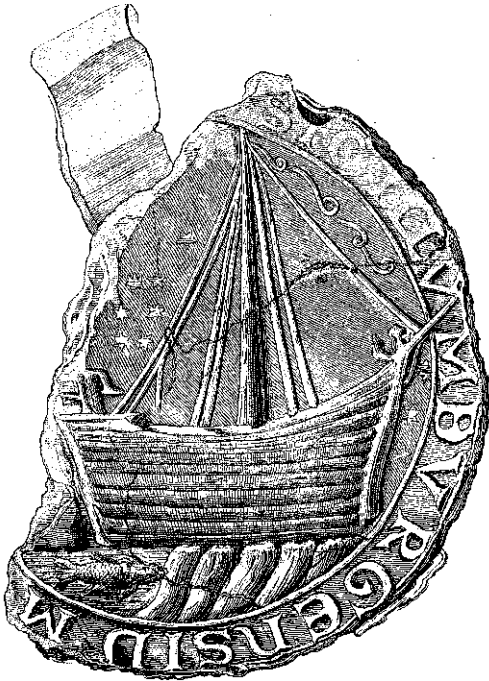
I E T S,
 BETREKKELIJK DE HIERNEVENS
AFGEBEELDE ZEGELS,
 BEHOORENDE BIJ DE
C H A R T E R S
 HIERBOVEN MEDEGEDEELD.

A en D, zegels van *Stavoren*.

Het omschrift van A is: *Sigillum Burgensium.....*
 Het overige ontbreekt. Het omschrift op D is
 vollediger: *Sigillum Burgen.(sium) de Stav.(ria.)*
 De zee op A vertoont één harinkje; die op D
 twee, waar tusschen een ander vischje. Op A
 staat, naar het schijnt, één man aan het roer;
 D heeft aan de beide uitersten eenen man, en bo-
 vendien nog eenen, die in de mast klimt. Het
 schip zelf is op A uit geheel doorlopende planken
 zamengesteld; op D is iedere plank in stukken ver-
 deeld. Voor het schip uit, en boven het achterste
 gedeelte daarvan, ziet men op A eenige sterren;
 op D niet zoo vele maar grootere sterren, twee
 halve manen, eene hand met twee vooruitstekende
 vingers. Het schip zelf op D draagt op de beide
 uiterste boegen eene muurkroon, en is voorzien
 van een razeil; overigens is op beide de constructie

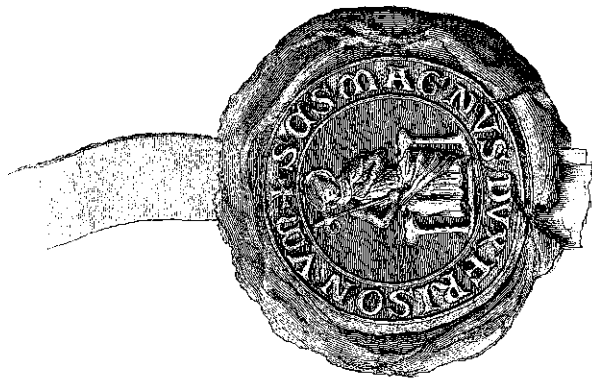
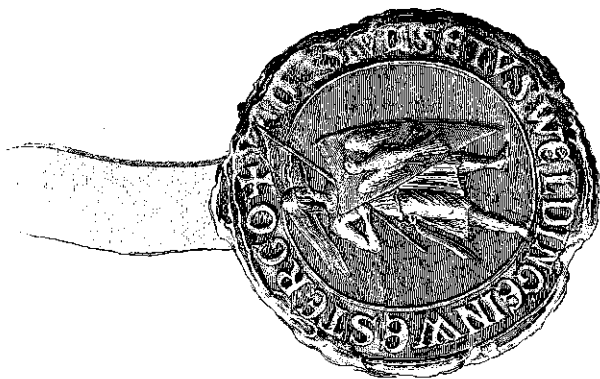
A

GROOT-ZEGEL VAN DE STAD STAVOREN,
VAN DEN JARE 1246.

Steend. v. C. Brontama te. Leuzersvoten.

B.

ZEGGEL VAN DE GEREETENY WYLDINGHEEN, WELLDINGHE OF WONSERADDEEN;

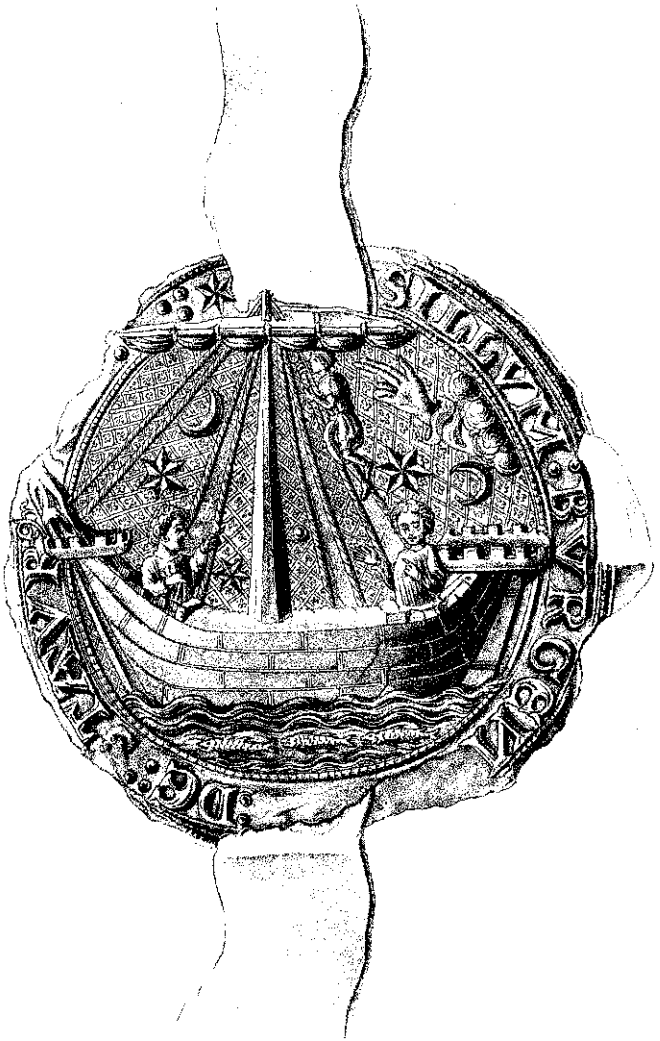
VAN DEN JARE 1270.

Reprod. v. r. Koninklijk te Genueverden.

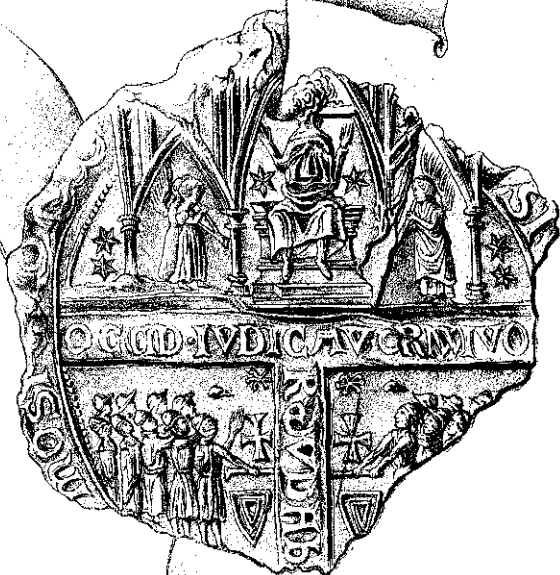
GROOT' ZEGEL VAN DEN ROOMSCH KONING ALBERTVS,
VAN DEN JARE 1501.

D.

HOOFD-ZIGEL DER STAD STAVENBERGEN,
VAN DEN JARE 1415.

E.

van het vaartuig vrij gelijk, doch het vaart niet op beide in dezelfde rigting.

Bij deze zegels moet vergeleken worden dat van dezelfde stad, in WAGENAAR'S *Beschrijving van Amsterdam*, X deel van den druk in 8vo, bl. 33, behoorende, volgens bl. 37, tot een stuk van het jaar 1353, voorkomende in de *Handvesten van Amsterdam*, bl. 130. Dit zegel komt het naaste bij dat op D, doch is niet zoo uitgewerkt en volmaakt, ook zal men, bij vergelijking, kleine verschillen opmerken. De smeekende houding der beide beeldjes zoude kunnen doen denken aan de waterfloeden, waardoor de omstreken van *Stavoren* geteisterd waren. Vergelijk verder over het koggeschip, WAGENAAR, t. a. p., bl. 37. Was ook dit schip het gemeenschappelijke wapen der hanzesteden? Doch voor de Hanze is het jaar 1246 te vroeg. Zie VAN DEN BERG, *Nederland en de Hanze*, bl. 32.

Zijn nu de verschillen in deze drie zegels alle willekeurig? of is de meerdere uitwerking op het stuk bij WAGENAAR en op D gedeeltelijk het gevolg van de volmaking der stempelsnijkunst, gedeeltelijk een blijk van gunsten, aan *Stavoren* verleend door Vorsten of Staten, welke ook het wapen dier stad kunnen vermeerderd hebben? Mogt men onderstellen, dat *Stavoren* een afzonderlijk zegel zou gehad hebben, om vredesverdragen mede te bezegelen, dan zou de opgestokene vinger, als bij het doen van eenen eed gebruikelijk, tot zulk vermoeden aanleiding kunnen geven. Eindelijk mag men hier vragen: wanneer en waarom is het wapen van *Stavoren* in den tegenwoordigen vorm veranderd?

B. Zegel van *Wildingen* of *Wonseradeel*.

Op de eene zijde meenen wij te lezen: *Sigillum cetus Wildinge in Westergo*, tot welke opvatting het begin van het charter zelf aanleiding geeft. De keerzijde heeft tot omschrift: *Scs (Sanctus) Magnus Dux Frisonum*, waardoor bedoeld wordt MAGNUS FORTEMAN, die zich aan de eene zijde vertoont in staande houding, dragende in de regterhand de Magnus-fane, in de linker een schild, met den keizerlijken arend versierd. Op het revers vindt men denzelfden held weder, doch zittende, met eenen schepter in de regterhand, de linker op de borst gevouwen. MAGNUS werd, volgens HAMCONIUS, p. 36, die BARONIUS en anderen aanhaalt, gekanoniseerd; van daar de titel *Sanctus* en de glorie boven zijn hoofd op het revers. Uit eerbied voor den Heiligen MAGNUS schijnen volgende Potestaten, en ook afzonderlijke quartieren of grietenijen, zijn beeld in hunne zegels behouden te hebben.

C. Zegel van den Roomsche Koning ALBERTUS.

Omschrift: *Albertus Dei gratia Re(x) R.....vstus (Romanorum Augustus?)*. De Koning zit op zijnen troon; met de eene hand voert hij den schepter, in de andere den rijksappel; hij is gekroond.

E. Zegel van *Westergo*.

De eene zijde heeft het omschrift: *S(igillum) Consulum et Univ(er)sitatis de Westergo*, en ver-

toont het keizerlijke beeld, gezeten als op C; ter wederzijden knielen twee kleinere beeldjes, verbeeldende dat aan de regterhand de Geestelijkheid, kenbaar aan het monnikskleed met nederhangenden kap, en aan het boek in de hand; dat aan de linkerhand den Adel, voorgesteld door eenen Ridder met ongedekten hoofde, eene speer in de hand, en een schild aan den arm, versierd met het, ook in gebruik gebleven, wapen van *Wester-go*, alleen met dit onderscheid, dat de dwarsstreep thans van de regter- naar de linker-, en op het zegel van de linker- naar de regterzijde loopt.

De verklaring der keerzijde schijnt moeilijker. De rand is grootendeels geschonden; alleen zijn leesbaar de letters: *Si..... in Ostergo*. Het zegel zelf is in tweeën gedeeld door eenen band; in de bovenste helft vindt men iemand, zittende op eenen troon in eene nis; ter wederzijden zijn twee kleinere nissen, in wier eerste aan de eene zijde twee, aan de andere een engel staat, blazende op eene soort van trompet; in de eerste nissen telkens twee sterren; ook in het middelste vak vindt men ter wederzijden van den zittenden persoon eene ster. Wie is deze persoon? Men kan minder aan den Keizer denken, daar geen scepter of rijksappel voorhanden zijn; het hoofd is geschonden. De band, die het zegel in tweeën deelt, heeft eenige onduidelijke letters, misschien OCCID. IV DIC AUG.....TVO. De onderste helft van het zegel is nogmaals in twee quartieren gedeeld, door eenen nederloopenden band, waarop de letters R.. VOHB? In het eene quartier vindt men negen staande personen, waarschijnlijk adelijken; de

*

vorste legt de eene hand op een altaar, en houdt de andere in de lucht opgeheven; boven het altaar is een kruis, eene ster? en nog een kleiner figuurtje; het andere quartier is geheel gelijk, doch schijnen hier, in plaats van adelijken, geestelijke personen aangeduid te worden; de vorste legt hier de beide handen op het altaar. Beide altaren zijn gemerkt door eene figuur, vertoonende bijna den omtrek van twee harten, het eene binnen het andere besloten.

